

Foto: Erik Ruud

NORGES
IDRETTSFORBUND

INNSPILL TIL NY NASJONAL ANLEGGSTRATEGI

Januar 2023

www.idrettsforbundet.no

Foto: Jens Erik Thyholdt

Innhold

1. Innledning	4
1.1 Regjeringsplattformen	4
1.2 NIF sin vedtatte anleggspolitikk.....	4
2. Forslag til innretning på det statlige bidraget til bygging av idretts- og nærmiljøanlegg	6
2.1 Innledning.....	6
2.1 Forslag til hvordan staten kan bidra til rehabilitering og bygging av nye anlegg.....	7
3. Utfordringer på anleggsområdet.....	10
3.1 Innledning.....	10
3.2 25 prosent av idrettslagene mangler anlegg	10
3.3 Anleggsutgifter er med på å øke kostnadsnivået i barneidretten	12
3.4 Spillemiddelordningen er underfinansiert og det tar lang tid før tilskuddene utbetales	15
3.5 Store relative forskjeller i tilskuddssatser - spillemiddelandelen er omvendt proporsjonal med kostnaden	17
3.6 Tilgang til arealer	19
4. Forslag til endringer i statens virkemiddelbruk	20
4.1 Investeringer i anlegg er samfunnsøkonomisk lønnsomt	20
4.2 Statens virkemidler	20
4.3 Suksessfaktorer.....	20
4.4 Forslag til justeringer.....	22
4.5 Forenkling av ordningen	24
4.6 Fleksibilitet innenfor ordningen	26

Innledning

Vista-Analyse har på oppdrag fra NIF utarbeidet en rapport som viser at det å investere i en bred anleggsportefølje er samfunnsøkonomisk lønnsomt, og at samfunnet får tre kroner igjen for hver krone som investeres i idrettsanlegg i form av større arbeidsdeltakelse og bedre helse i befolkningen.

Å investere i idrett og idrettsanlegg er lønnsomt. Våre forslag til justeringer vil bidra til økte investeringer og økt aktivitet.

1.1 Regjeringsplattformen

I regjeringserklæringen står det blant annet:

Regjeringa skal arbeide mot spelavhengigheit og samtidig sikre stabile inntekter til idrett, frivilligheit og kultur gjennom å sikre eineretten til Norsk Tipping til å drive med pengespel.

Regjeringa vil:

- *Ruste opp og byggje fleire idrettsanlegg og lage ein nasjonal plan for idrettsanlegg saman med idrettsbevegelsen.*
- *Gjere momskompensasjon for idrettsanlegg regelstyrt.*

Å sikre stabile inntekter til idretten, å gjøre momskompensasjonsordningen regelstyrt, å bidra til bygging og rehabilitering av idrettsanlegg og å lage en nasjonal plan for idrettsanlegg sammen med idrettsbevegelsen, vil være gode og viktige bidrag til en bedring av rammevilkårene for idrettslagene i hele landet. Ikke minst er dette viktig i en tid hvor idrettsbevegelsen etter pandemien har mistet mange medlemmer, og hvor idrettslagene opplever en betydelig usikkerhet knyttet til de økonomiske rammevilkårene.

NIF ser frem til et videre samarbeid med departementet om utarbeidelsen av den nasjonale anleggsplanen.

1.2 NIFs vedtatte anleggspolitikk

Idrettstinget 2019 vedtok gjennom Idretten vill tre mål for anleggsområdet. Disse er:

- *Idretten vil at det skal bygges anlegg slik at all ønsket aktivitet kan gjennomføres.*
- *Idretten vil at idrettslagenes kostnader ved bruk av idrettsanlegg skal reduseres gjennom bedre økonomisk forutsigbarhet. Gratisprinsippet bør primært være gjeldende. Idretten vil at all bruk av kommunale og offentlige idrettsanlegg skal være gratis for barn og unge i alderen 6-19 år.*
- *Idretten vil ta et miljøansvar i planlegging, bygging og drift av idrettsanlegg.*

Målene bygger opp under idrettens arbeid med sosial-, økonomisk- og miljømessig bærekraft.

På samme Idrettsting ble også noen andre anleggsmål vedtatt. Disse er referert nedenfor.

I sak 13.20 ble følgende vedtatt med 130 stemmer:

Norsk idrett skal arbeide for:

- *full momskompensasjon for alle idrettslag som bygger egne anlegg*
- *realisering av nytt nasjonalt toppidrettssenter finansiert med midler fra statsbudsjettet, spillemidler og andre mulige finansieringskilder*
- *å utvide det anleggspolitiske programmet for å realisere viktige anlegg for idretten og styrke idrettens innflytelse i anleggsprioritering*
- *å redusere etterslepet av spillemidler til idrettsanlegg*

Norsk idrett vil ha et tettere og forpliktende samarbeid internt i idretten, og mellom idrettsorganisasjonen og offentlige myndigheter.

I sak 13.21 ble følgende vedtatt med 158 stemmer:

Idrettstinget ber Idrettsstyret å arbeide for at spillemidler og momskompensasjon for idrettsanlegg utbetales så snart et idrettsanlegg har fått sin brukstillatelse og revisorgodkjent anleggsregnskap foreligger.

«Idretten skal – flere og bedre anlegg» som er NIFs anleggsstrategi, ble overlevert departementet på innspillmøte i Oslo 22. september 2022, som vårt overordnede innspill. Her ble det også varslet at vi ville komme tilbake med ytterligere ett innspill knyttet direkte opp mot den pågående gjennomgangen av virkemiddelbruk og rollefordelingen mellom stat, fylkeskommune og kommune.

Anleggsstrategien inneholder tre mål, tre strategier og 19 tiltak som dekker mange viktige områder innenfor anleggsområdet. Likevel har vi funnet det nødvendig å supplere «Idretten skal – flere og bedre anlegg» med dette notatet, som idrettsstyret vedtok i sitt møte 18. og 19. januar 2023.

I samme styremøte vedtok også idrettsstyret en prioriteringsliste over strategisk viktige anlegg for særforbund og idrettskretser. Disse anleggene bør bli en viktig del av den nye nasjonale anleggsplanen.

Vi har i vårt innspill forsøkt å beskrive og begrunne hvordan vi mener regjeringen best kan nå sitt mål om å «ruste opp og bygge flere idrettsanlegg».

Vi beskriver idrettens utfordringer, gjennomgår statens virkemiddelbruk og fremmer forslag til noen endringer i disse. Vi peker også på noen utfordringer hvor vi ikke har ferdige svar, men foreslår at NIF, aktuelle særforbund og departementet bruker første halvår 2023 til å finne gode løsninger «saman», som det står i regjeringserklæringen.

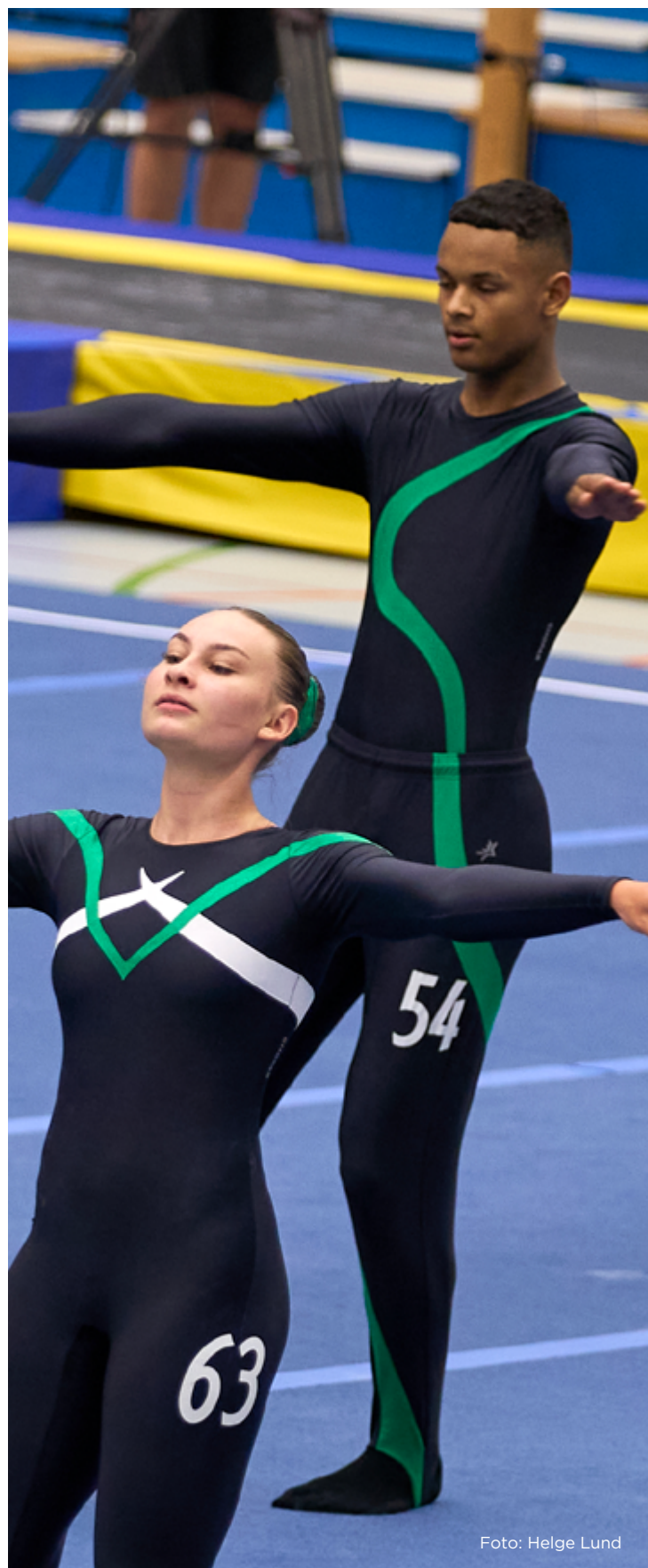

Foto: Helge Lund

Norges idrettsforbunds forslag til innretning på det statlige bidraget til bygging av idretts- og nærmiljøanlegg

2.1 Innledning

Veldig mye går bra på anleggsområdet. Det var en jevn økning i anleggsbyggingen fram til pandemien traff kommuner og idrettslag i 2020 og snudde opp ned på det meste. De siste årene har investeringene i anlegg gått ned, idrettslagene har mistet mange medlemmer og flere familier og idrettslag enn før sliter med dårlig økonomi grunnet høy prisstigning og renteøkninger.

Kostnadene ved å bygge og drifte anlegg har økt kraftig. Til tross for dette ble det fremmet over 1 300 nye spillemiddelsøknader med en investeringsramme på nær seks milliarder kroner i 2022. Dette må ut fra forholdene sies å være bra, selv om det er en reduksjon i investeringer på over 40 prosent sammenlignet med toppåret 2019.

Til tross for at det bygges mange nye anlegg hvert år opplever mange idrettslag fremdeles store anleggsutfordringer, og 26 prosent av idrettsrådene svarte i idrettsrådsundersøkelsen i 2022 at de vet om idrettslag som har ventelister. Dette er et tall som hverken staten, kommunene eller idretten kan være bekjent av, og fjerning av ventelister må være prioritert nummer én fremover.

Et fortsatt stort og økende statlig bidrag til bygging av anlegg er viktig. Det er videre viktig at staten er med på å skape bedret forutsigbarhet for de som planlegger å bygge nye anlegg. Med den økonomiske usikkerheten som råder i dag er forutsigbarhet viktigere enn noen gang.

Målet med det statlige bidraget må etter NIFs mening, og som det uttrykkes i regjeringserklæringen, være at dette skal bidra til at eksisterende anlegg rustes opp og at flere nye anlegg bygges.

Idrettsstyret fremmer gjennom dette innspillet et forslag til hvordan staten best kan lykkes med dette arbeidet.

Det finnes i dag to statlige ordninger som bidrar til bygging av idrettsanlegg. Det er spillemidlene og momskompensasjonsordningen. Begge er gode ordninger som har bidratt til realisering av mange idretts- og nærmiljøanlegg.

Viktige suksessfaktorer for spillemiddelordningen har vært:

- Kravet om at alle kommuner som skal søke om spillemidler må ha en politisk vedtatt idrettsplan som er utarbeidet i tråd med Plan- og bygningslovens bestemmelser.
- At alle søkere med godkjente søknader tildeles spillemidler.
- At prioriteringer av anleggsbehov gjøres lokalt.
- At det finnes en egen ordning for nasjonalanlegg

Det første punktet er viktig, da dette sikrer gode behovsvurderinger og en bred medvirkning fra alle relevante aktører i en åpen demokratisk prosess.

Alle søkere med godkjente søknader må sikres utbetaling av spillemidler. Her ser vi dessverre en uheldig utvikling hvor enkelte fylkeskommuner ikke lenger tildeler midler til alle søkere/anleggstyper som tilfredsstiller de statlige kravene i spillemiddelordningen.

Punkt tre er viktig da det er lokalidretten og kommunene som best vet hvilke anlegg det er behov for i den enkelte kommune. Hverken staten eller andre besitter samme lokalkunnskap.

Det er også viktig at det finnes en ordning som stimulerer til bygging av et fåtall store konkurransearenaer som kan huse mesterskap og store internasjonale konkurranser. Dette bidrar til at vi kan oppleve store internasjonale mesterskap i Norge og at norske toppidrettsutøvere får vist seg fram og kan konkurrere på hjemmebane.

Det er videre viktig at spillemidlene fortsatt skal forbeholdes ikke-fortjenestebaserte aktører, og NIF mener at det ikke kan gis driftsstøtte til anlegg over spillemidlene.

Den store suksessfaktoren for momskompensasjonsordningen er at det har vært bevilget nok penger over statsbudsjettet til at alle søkere har fått refundert betalt mva. fullt ut. Usikkerheten rundt dette har vært stor enkelte år hvor det har vært behov for å øke bevilgningene i revidert statsbudsjett eller ved budsjettensaldringen i desember. Også her er økt forutsigbarhet i form av en rettighetsfesting viktig.

Idrettsstyret ser ikke behov for at det gjøres store endringer hverken i spillemiddelordningen eller i momskompensasjonsordningen, men foreslår noen viktige justeringer som blant annet vil bidra til økt forutsigbarhet.

2.2 Forslag til hvordan staten kan bidra til rehabilitering og bygging av nye anlegg

Idrettsstyret ber om at departementet prioriterer følgende tre saker:

1. Fjerning av etterslepet på utbetaling av spillemidler
2. Å opprette et program for «grønnere idrettsanlegg» for eksempel i regi av Enova, hvor idrettslag og kommuner kan få tilskudd til gjennomføring av viktige klima- og miljøtiltak knyttet til bygging og rehabilitering av idretts- og nærmiljøanlegg. Et slikt program vil bidra til at idretten og staten når sine mål om redusert klima- og miljøpåvirkning.
3. Rettighetsfester full momskompensasjon ved bygging og rehabilitering av idretts- og nærmiljøanlegg som beskrevet i regjeringserklæringen.

Idrettsstyret mener at fjerning av etterslepet på utbetaling av spillemidler bør være den neste anleggsreformen i Norge.

Idrettsstyret foreslår at det opprettes en statlig bufferfinansiering (fond) som skal brukes til å fjerne etterslepet på utbetaling av spillemidler. Spillemidlene utbetales fra denne bufferfinansieringen når en søknad er godkjent og byggingen av anlegget starter. Regler for tidlig utbetaling av spillemidler finnes allerede i dagens ordning, men har i liten grad vært praktisert da de fleste anleggene er bygget og tatt i bruk før spillemidlene tildeles.

Statens kostnader ved å opprette en slik bufferfinansiering er relativt små. Det vil kun dreie seg om tap av rentekostnader, eller en annen alternativ avkastning på avsatte midler. Samtidig vil det spare idrettslagene og kommunene for tilsvarende summer da disse slipper å mellomfinansiere spillemidlene.

Idretten har et mål om å ta klima- og miljøhensyn ved bygging og rehabilitering av anlegg. Staten har allerede etablert et virkemiddelapparat for klimaarbeid gjennom Enova hvis formål ... *er å bidra til å nå Norges klimaforpliktelser og bidra til omstillingen til lavutslippssamfunnet.*

NIF mener arbeidet med å redusere idrettens klimaavtrykk bør støttes gjennom Enova og ikke via spillemidlene.

Idrettsstyret er svært fornøyd med at rettighetsfesting av momskompensasjonsordningen er et punkt i regjeringserklæringen, og vil oppfordre regjeringen til å gjennomføre dette så raskt som mulig. Med unntak av året 2012, har alle idrettslag i praksis fått refundert all betalt moms, men det har ofte vært usikkerhet knyttet til om det vil bli bevilget nok penger over statsbudsjettet til at momsen kan refunderes fullt ut. En rettighetsfesting er viktig da det fjerner et stort usikkerhetsmoment for idrettslag som velger å investere i egne anlegg.

Når det gjelder spillemiddelordningen så mener idrettsstyret at strukturen er god, med en tilskuddsordning for nasjonalanlegg, én for nærmiljøanlegg og én for ordinære anlegg hvor det også gis ekstra tilskudd ved bygging og rehabilitering av anlegg i Nord-Norge, ved interkommunalt samarbeid, og til noen «pressområde»-kommuner.

Idrettsstyret mener det er behov for å øke støtten til idrettsanlegg i pressområdene og foreslår at tilleggsatsen økes fra 15 til 30 prosent. Idrettsstyret mener

videre at det er behov for at departementet vurderer kriteriene som ligger til grunn for hvilke kommuner som faller inn under ordningen. Det foreslås at kommuneøkonomi blir et nytt kriterium og at departementet vurderer hva som skal ligge i kriteriet «anleggsdekning».

Det foreslås videre at et samarbeid mellom en fylkeskommune og en kommune, eller to fylkeskommuner, kommer inn under ordningen med ekstra tilskudd til interkommunalt samarbeid.

Det har blitt vesentlig dyrere og bygge anlegg de siste årene så det er helt nødvendig med en justering av tilskuddssatsene.

Idrettsstyret har registrert at store kostnadskrevenne anlegg relativt sett får lavere tilskudd enn mindre og billigere anlegg som det er enklere å få finansiert. Det er viktig at departementet gjennomgår alle tilskuddssatser og øker noen av disse slik at alle tilskuddssatser tilsvarer minimum 25 prosent av normal anleggskostnad.

Idrettsstyret mener videre at det er behov for at det opprettes en satsing med ekstra tilskudd til:

- Større trenings- og rekrutteringsanlegg.
- Strategisk viktige anlegg for særforbund og idrettskretser.
- Mesterskapsanlegg som faller utenfor nasjonalanleggsordningen.

Dette er beskrevet som forslag til et nytt anleggs-politisk program i «Idretten skal – flere og bedre anlegg», hvor målet var at det skulle settes av 1,2 milliarder kroner til en slik satsing over seks år. Idrettsstyret foreslår nå en enklere løsning hvor søknader om tilskudd til disse anleggene behandles sammen med øvre søknader, og kun har en annen og høyere tilskuddssats. Det foreslås at disse anleggene skal ha en tilskuddssats på 40 prosent av normal anleggskostnad.

I tillegg er det behov for en ekstra satsing på bygging og rehabilitering av svømmeanlegg. Her foreslås det at flere departement bidrar med midler i tillegg til at det gis spillemidler på vanlig måte. Det er viktig at svømmeanleggene fremdeles er innenfor spillemiddelordningen fordi dette sikrer svømmeklubbene tilgang til anleggene.

Enkelte særforbund har utfordringer som idrettsstyret mener at spillemiddelordningen ikke hensyntar på en god måte. Idrettsstyret foreslår at departementet nedsetter en arbeidsgruppe hvor aktuelle særforbund deltar og hvor en ser på mulige løsninger på disse utfordringene.

Dersom det mot formodning ikke skulle bli opprettet en statlig bufferordning for utbetaling av spillemidler, foreslår idrettsstyret at den kommunale og fylkeskommunale prioriteringen av tildelingen til de enkelte anleggene fjernes og at søkerne tildeles midler basert på når søknadene ble godkjent første gang. Dette er viktig for å øke forutsigbarheten for søkerne. Videre foreslås det at idrettslagenes søknader prioriteres før søknadene fra det offentlige.

Prioriteringsarbeidet fører ikke til at det blir mer penger til fordeling. Alle anlegg som bygges har allerede vært gjennom en omfattende prioriteringsprosess og er per definisjon prioriterte anlegg. En omlegging som foreslått vil effektivisere prosessen og spare kommuner og fylkeskommuner for mye arbeid, og føre til at tilskuddene kan utbetales raskere.

Innspillrunden har vist at ikke alle fylkeskommuner har gjennomført behovsvurderinger og utarbeidet planer for hvilke større anlegg som bør bygges i de forskjellige fylkene. NIF mener det er viktigere at fylkeskommunene utarbeider slike planer enn at de bruker ressurser på å prioritere innkomne søknader.

Idrettsstyret ber om at departementet nedsetter en arbeidsgruppe som kan vurdere om en skal endre kriteriene for hvordan spillemidlene fordeles mellom fylkene. Med dagens kriterier straffes fylker som har slått seg sammen, noe som neppe var meningen. Det må spesielt sees på hvordan kriteriet «anleggsdekning» beregnes. Et alternativ som også bør vurderes er at tilskuddene ikke fordeles fylkesvis, men på nasjonalt nivå. Ved innføring av en bufferfinansiering faller dette punktet bort.

I tillegg til endringer i spillemiddelregelverket mener idrettsstyret det er behov for å se på hvordan en kan sikre at det settes av nødvendige areal til nye idretts- og nærmiljøanlegg når kommuneplanens arealdel vedtas. Mangel på tilgjengelig areal begynner å bli en stor utfordring, spesielt i større kommuner. Selv om dette primært er et kommunalt ansvar, mener idrettsstyret det er nødvendig at en vurderer om det er behov for statlige retningslinjer på dette området.

Idrettsstyret ber om at det nedsettes en arbeidsgruppe med deltakelse fra departementet, idretten og andre relevante aktører som kan vurdere dette spørsmålet og fremme eventuelle forslag til hvordan denne utfordringen best kan løses.

Idrettsstyret ønsker også å trekke frem et par utfordringer knyttet til mva-lovgivningen som kan skape uønskede konsekvenser for samarbeidsprosjekter mellom idretten og det offentlige og for driften av svømmehaller.

Alle forslagene over er nærmere beskrevet og begrunnet senere i notatet.

Foto: Helge Lund

Utfordringer på anleggsområdet

3.1 Innledning

Nedenfor beskrives seks utfordringer knyttet til anlegg og spillemiddelordningen. Disse er:

- 25 prosent av idrettslagene opplever anleggsmangel.
- Anleggsutgifter er med på å øke kostnadene i barne- og ungdomsidretten.
- Tilgangen til nødvendige arealer for å bygge nye anlegg er utfordrende i deler av landet og spesielt i de store byene.
- Det er et stort etterslep på utbetaling av spillemidler. Søknadssummen er vesentlig høyere enn tilgjengelige midler.
- Det er store relative forskjeller i tilskuddssatser – spillemiddelandelen¹ er omvendt proporsjonal med anleggskostnaden.
- Enkelte idretter og anlegg «passer» ikke inn i spillemiddelordningen slik det er utformet i dag og mottar lite eller ingen støtte.

Idrettslagenes anleggssituasjon varier. Det er både geografiske forskjeller i tilgang til idrettsanlegg, og store forskjeller idrettene imellom. Det er idretter som stort sett må bygge og drifte anleggene sine selv, mens andre har gratis tilgang til kommunale anlegg.

Både Riksrevisjon i 2009 og Oslo Economics i 2020 påviste at anleggstilbudet i kommunene henger sammen med kommuneøkonomien. Dette er ikke overraskende, da tilrettelegging for idrett og fysisk aktivitet ikke er en lovpålagt oppgave, men det reiser spørsmålet om samfunnet er tjent med at barn og unges muligheter til å drive fysisk aktivitet, herunder idrett, skal være avhengig av hvor en vokser opp, eller om mulighetene burde være like i hele landet.

3.2 25 prosent av idrettslagene mangler anlegg

Norges idrettshøgskole gjennomførte i 2016 en større spørreundersøkelse² hvor det blant annet ble spurt om «Hvor alvorlig er forskjellige problemer i ditt idrettslag for øyeblikket?» Her svarte nær 25 prosent at anlegg var et stort eller veldig stort problem (Figur 1).

NIF gjennomfører med noen års mellomrom idrettsrådsundersøkelser. Siste undersøkelse ble gjennomført i august 2022, og NIF mottok svar fra 108 idrettsråd. Dette er et noe lavere antall enn ved tidligere undersøkelser.

26 prosent av idrettsrådene svarte at de vet om idrettslag som har ventelister for deltakelse. Det ble ikke spurt om årsaken til dette, men NIF antar at anleggsmangel er hovedgrunnen. Det finnes ventelister³ i minimum ni av elleve fylker.

En forutsetning for å nå visjonen Idrettsglede for alle er at ingen må stenges ute på grunn av anleggsmangel eller av andre årsaker.

Norges Volleyballforbund gjennomførte i 2022 en klubbundersøkelse blant sine medlemsklubber. Blant idrettslagene som deltar i seriespill for barn og ungdom svarer 24 prosent at de har ventelister.

NIF har ikke full oversikt over i hvilke idretter anleggsmangelen er størst og ventelistene lengst, men vi sitter med et inntrykk av at situasjonen er v anskeligst for innendørsidrettene.

I idrettsrådsundersøkelsen ble det også spurt om opplevd anleggssituasjon for noen forskjellige idretter/anleggstyper. Samme spørsmål ble også stilt i 2015 og 2019 (Figur 2).

¹ Spillemiddelandelen uttrykker hvor stor del av en anleggsinvestering spillemidlene utgjør.

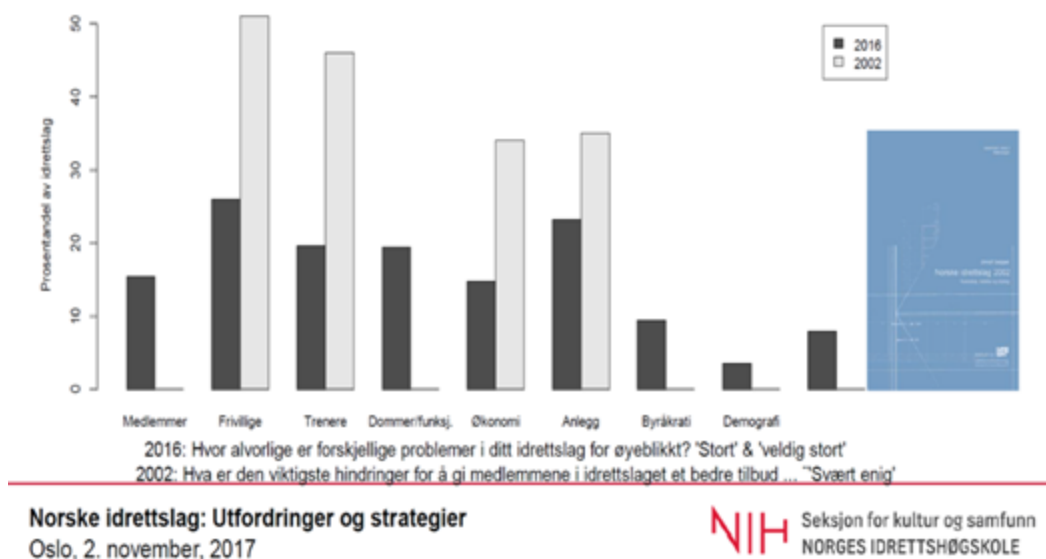
² SIVSCE undersøkelsen

³ Idrettsråd fra åtte av ti fylker svarte at de har idrettslag med ventelister.

Oslo IR svarte ikke på undersøkelsen, men også her vet vi at det er idrettslag som ikke kan ta imot alle

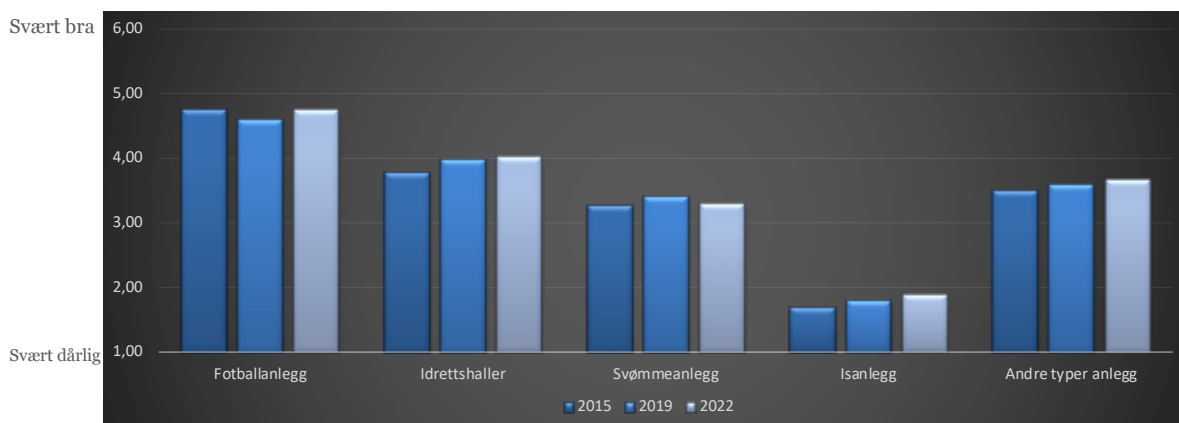
Figur 1.

Problemer: Før og nå

Figur 2.

Utvikling i opplevd anleggssituasjon

Det er store variasjoner mellom idrettene, mens bildet er relativt stabilt innenfor den enkelte idrett. Totalt sett synes det å være en marginal forbedring i opplevd anleggssituasjon. Dette er positivt, men forbedringen er så liten at det er grunn til å tro at svarene fra NIHs undersøkelse fremdeles er gyldige, og at mange idrettslag fremdeles har store eller svært store anleggsutfordringer.

NIF mener at det bør være et felles mål for alle at anleggsmangel ikke skal hindre noen fra å delta i organisert idrett.

Figur 3 viser opplevd anleggssituasjon per idrettskrets. De fem anleggstypene fra figuren over er vektet likt. Det samme er store og små idrettsråd. En ser at det er relativt store forskjeller idrettskretsene imellom.

Opplevd anleggssituasjon er best i Innlandet og Agder, mens den er dårligst i Viken og i de to nordligste fylkene. NIF mottok ikke svar fra Oslo idrettsråd på undersøkelsen og kan derfor ikke presentere resultater for Oslo.

Den opplevede anleggssituasjonen skiller seg vesentlig fra en mer mekanistisk fremstilling, hvor en ofte uttrykker anleggssituasjonen som forholdet mellom antall anlegg og antall innbyggere. I slike fremstillinger hadde Finnmark ofte den beste anleggsdekningen, mens vi nå ser at det nye fylket Troms og Finnmark kommer dårligst ut i opplevd anleggssituasjon.

Dette skyldes sannsynligvis at det er flere parametere enn antall innbyggere (eller medlemmer) per anlegg som er avgjørende for hvordan anleggssituasjonen oppleves. Faktorer som reiseavstand, bredden i anleggsporteføljen (antall forskjellige anlegg i et

område), anleggenes åpningstider, kvalitet og leiekostnad er viktige faktorer når anleggssituasjonen skal beskrives.

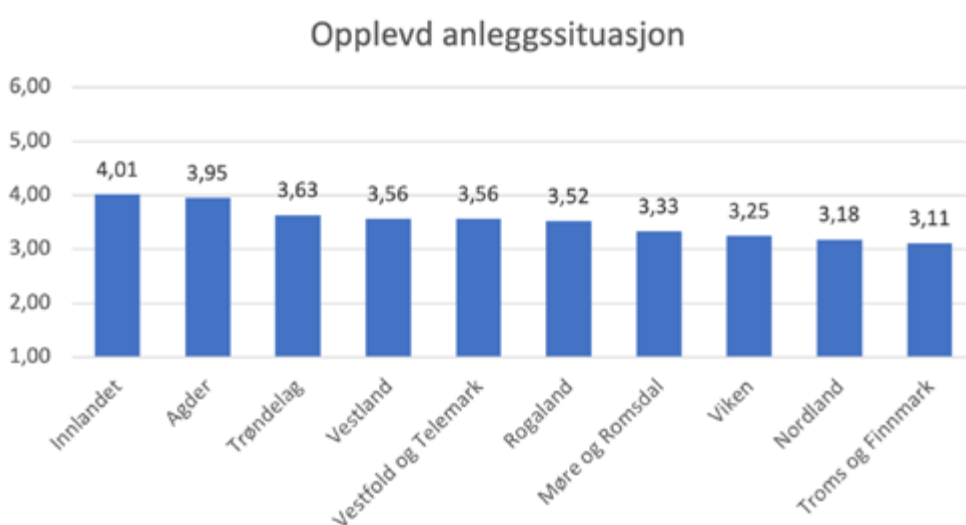
Dette er også faktorer som må vurderes i forbindelse med vurderinger av hvilke anlegg som bør bygges.

3.3 Anleggsutgifter er med på å øke kostnadsnivået i barneidretten

Idretten og det offentlige, som stort sett er kommunene, bygger omtrent like mange anlegg, men kommunene investerer stort sett i større og mer kostbare anlegg enn det idrettslagene gjør. Blant søknader fremmet første gang i 2021⁴ var gjennomsnittskostnaden henholdsvis 14,3 millioner kroner for anleggene i det offentliges søknader mot 3,8 millioner kroner for idrettens søknader.

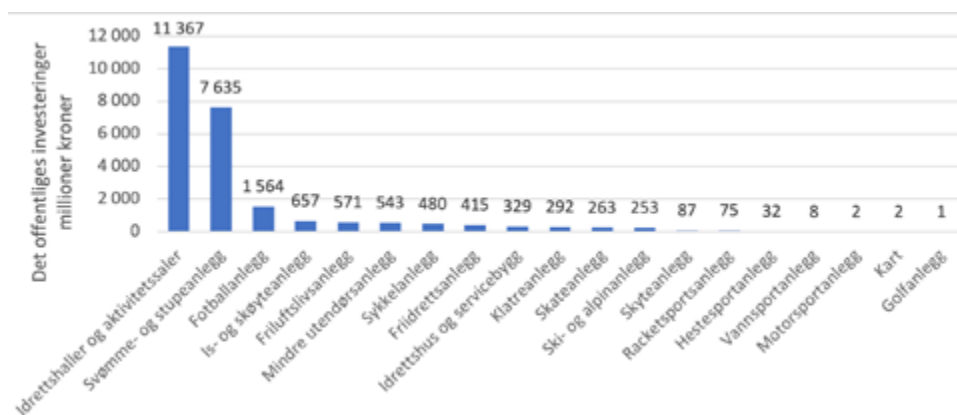
Det offentliges og idrettslagenes investeringer i de forskjellige anleggstypene og andelen dette utgjør, er vist i de neste figurene.

Figur 3.

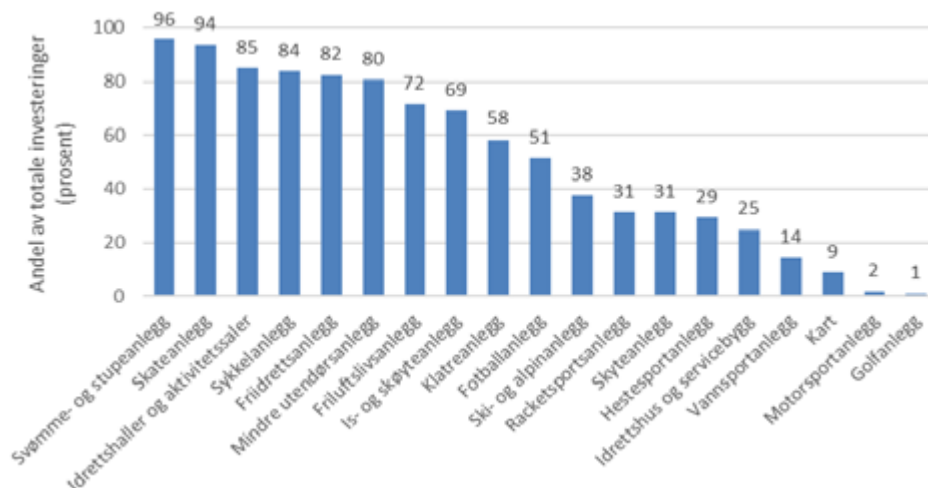

⁴ Kilde: Spelemidler til idrettsanlegg 2021

Figur 4.

Figur 5.

Tallene⁵ som vises i figur 4 og 5 er hentet fra de 2 331 spillemiddelsøknadene som ble fremmet av det offentlige i 2021. Fordelingen på de forskjellige anleggstypene vil variere noe fra år til år, men hovedbildet har vært relativt stabilt i mange år.

Samlede investeringer knyttet til det offentlige søknader utgjør 23,7 milliarder kroner. 19,0 milliarder kroner av dette investeres i idretts- og svømmehaller, noe som tilsvarer 77 prosent av kommunenes investeringer.

Kommunene investerer med andre ord mest i anlegg som har en relativ lav spillemiddelandel og høye driftsutgifter. Dette er samtidig anlegg som vi vet

det er et stort behov for og som mange idrettsråd har høyt på sin prioriteringsliste.

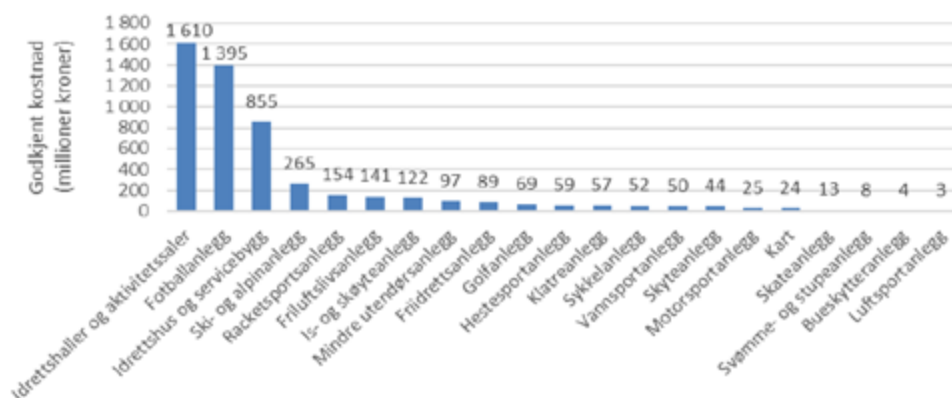
Ser en på andelen av investeringer som det offentlige står bak innenfor de forskjellige anleggskategoriene, varierer dette mye.

Det offentlige står bak nesten samtlige investeringer i svømmeanlegg og skateanlegg, og over 80 prosent i ytterligere fire anleggskategorier – idrettshaller, sykkelanlegg, frilidrettsanlegg og mindre utendørsanlegg.

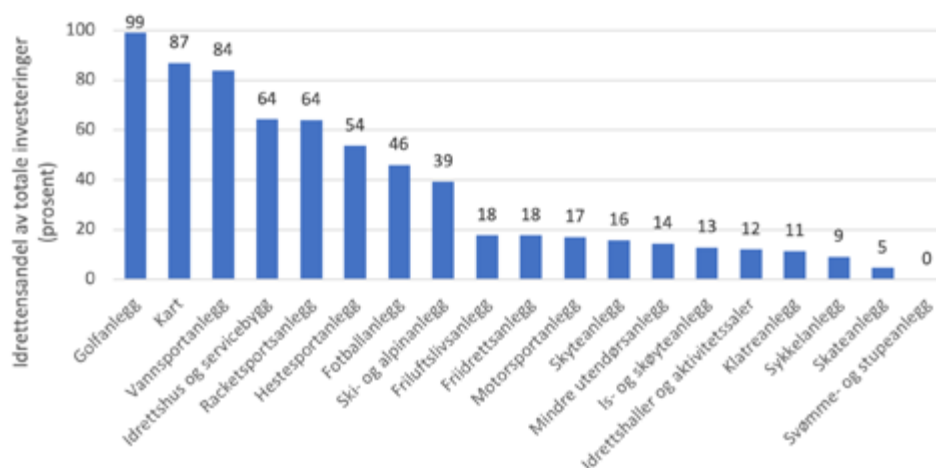
Tilsvarende er kommunenes andel under en tredel for åtte anleggstyper og under ti prosent for kart, motorsportanlegg og golfanlegg.

⁵ Kilde: Spelemidler til idrettsanlegg 2021

Figur 6.

Figur 7.

Ser en på idrettslagenes⁶ investeringer er bildet nødvendigvis et annet (Figur 6 og 7).

Idrettslagenes investeringer knyttet til idrettens 1 260 søknader utgjør 5,6 milliarder kroner. 2,9 milliarder investeres i idrettshaller, fotballbaner og idrettshus og servicebygg (klubbhus).

Idrettslagenes andel av investeringene er over 80 prosent for golfbaner, kart og vannsportanlegg, og under 20 prosent i elleve anleggskategorier.

Idrettslagene står bak henholdsvis 46 og 39 prosent av investeringene i store anleggskategorier som

fotball og skianlegg, og 18 og 14 prosent i henholdsvis friluftslivsanlegg og mindre utendørsanlegg.

Idrettslagenes investeringer⁷ har de senere årene ligget relativt stabilt rundt 1,5 milliarder kroner. Deler av investeringene dekkes av spillemidler, momskompensasjon, kommunale tilskudd og sponsorinntekter, men det er ingen tvil om at idrettslagene sitter igjen med store investerings- og driftskostnader som følge av anleggsbygging, noe som bidrar til økte kostnader for deltakelse.

Vi pleier ofte å si at kommunene er «idrettens beste venn». Uten de store kommunale investeringene i

⁶ Tallene er hentet fra rapporten Anlegg og spillemidler 2021. Rapporten opererer med tre eierkategorier, det offentlige, idretten og andre.

⁷ Godkjent søknadssum knyttet til søknader som fremmes for første gang.

idrettsanlegg ville idrettslagenes forutsetninger for å skape gode aktive miljøer vært svært mye dårligere, men det er et tankekors at det er så stor forskjell mellom idrettene når det kommer til hvem som kan trene og konkurrere i kommunale anlegg og hvem som driver i egne anlegg.

Det kan være flere årsaker til at enkelte idretter stort sett bygger sine anlegg selv. Det har sannsynligvis noe med kultur og tradisjon å gjøre. Noen idretter trener først og fremst i kommunale anlegg, mens andre trener i egne anlegg. Historisk sett ble tennis og golf for en stor grad drevet av personer med god økonomi og i klubber som hadde økonomi til å bygge egne anlegg. Klubbhus har ofte vært bygget av store fleridrettslag og enkelte idretter er kanskje ikke blitt sett på som «ordentlige idretter» av det offentlige, og er blitt nedprioritert av kommunene i anleggsdiskusjoner.

Også blant de som trener og konkurrerer i kommunale anlegg er det idrettslag som betaler leie for bruken av anleggene. Dette fører også til økte kostnader i barne- og ungdomsidretten. Et viktig mål for NIF har vært at alle offentlige anlegg skal stilles gratis til disposisjon for barne- og ungdomsidretten.

3.4 Spillemiddelordningen er underfinansiert og det tar lang tid før tilskuddene utbetales

Til tross for en jevn økning i disponible midler har spillemiddelordningen vært underfinansiert i mange år. Dette har ført til at det er et stort udekket behov (etterslep) i utbetaling av spillemidler. Den årlige veksten i etterslepet har fram til 2021 stort sett ligget mellom 100 og 350 millioner kroner. For at ordningen skulle vært i balanse måtte et tilsvarende beløp vært tilført ordningen fra for eksempel statsbudsjettet (Figur 8).

Søknadssummen tilhørende nye søknader økte jevnt fram til 2018 før den gjorde et stort hopp i 2019⁸. I 2020 og 2021 falt søknadssummen tilbake til 2018 nivå før vi fikk et dramatisk fall på 30 prosent i 2022.

2022 fallet skyldes forhåpentligvis pandemien og redusert kapasitet og redusert søkelys på anleggsbygging i kommuner og idrettslag, men dette vet vi ikke sikkert. En god indikasjon på videre utvikling vil vi få når foreløpig søknadssum for 2023 snart blir kjent.

Den gjennomsnittlige ventetiden på utbetaling av spillemidler var i 2022 2,3 år. Ventetiden er et teoretisk begrep som sier noe om forholdet mellom disponible midler og søknadsvolum. Tallet indikerer at søkerne i gjennomsnitt må søke 3-4 ganger (3,3) før de tildeles midler. Ventetiden er noe redusert de siste årene. Dette skyldes til dels at disponible midler er økt, men først og fremst at søknadssummen er redusert.

Figur 8.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antall søknader	3 487	3 738	3 406	3 466	3 593	3 733	3 590
Søknadssum (mill. kroner)	4 116	4 469	4 920	5 807	5 963	6 079	5 604
Disponible midler (mill. kroner)	1 197	1 321	1 430	1 492	1 438	1 568	1 706
Etterslep (mill. kroner)	2 919	3 148	3 490	4 315	4 525	4 511	3 898
Endring i udekket behov (mill. kroner)	101	229	342	825	210	-14	-613

⁸ Den store økning i 2019 skyldes kommunesammenslåingen som førte til at mange av kommunene som skulle slå seg sammen vedtok å bygge nye idrettsanlegg i «sin» del av de nye kommunene.

Det er fylkeskommunene som tildeler spillemidler til det enkelte anlegget. Det er stor variasjon i hvor raskt en søker tildeles midler. Figur 9 viser når søknadene som ble fremmet for første gang i 2015 fikk sin første⁹ tildeling. Det kom totalt 1 351 nye søknader i 2015. Figuren inkluderer kun 1 249 søknader. De resterende 102 (7,5 prosent) søknadene har enten ikke blitt realisert eller er slått sammen med andre søknader. Søknadssummen for de 102 søknadene utgjorde 4,1 prosent av den totale søknadssummen noe som betyr at var relativt mange små søknader blant disse. Fylkeskommunene valgte å tildele omtrent 1/3 av søkerne midler første år og en tilsvarende andel i andre søknadsrunde, mens den siste tredjedelen av søkerne har søkt fra tre til syv ganger før søknadene har blitt innvilget. Elleve søkere var ikke blitt tildelt midler etter søknadsrunden i 2021.

Ved søknadsrundens oppstart i 2015 fantes det allerede et stort etterslep, og snaut 2 000 søknader ble ikke innvilget i 2014. Disse ble fremmet på nytt i 2015 sammen med de 1 351 søknadene som ble fremmet for første gang dette året. Drøye 1 400 søkere fikk en tildeling i 2015 hvorav 430 som var fremmet for første gang, mens 900 søknader som var fremmet for første gang i 2014 eller tidligere ikke ble tildelt midler denne gangen heller og måtte søke på nytt også i 2016.

Figur 9.

År	Søknadsrunde	Tildelte midler første gang	Andel av søknader
2015	1	430	34 %
2016	2	386	31 %
2017	3	240	19 %
2018	4	122	10 %
2019	5	40	3 %
2020	6	12	1 %
2021	7	8	1 %
Ikke tildelt	8+	11	1 %
Sum		1 249	100 %

Denne fylkeskommunale praksisen er med på å gjøre spillemiddelordningen mer uforutsigbar enn nødvendig.

Ventetiden på utbetaling varierer mellom de forskjellige anleggskategoriene (Figur 10). Kart, friluftslivsanlegg og mindre utendørsanlegg har en ventetid på fra 0,7-1,0 år, mens ventetiden på utbetaling av tilskudd til svømmeanlegg er 3,2 år.

Ventetiden sier noe om hvilke anleggstyper fylkeskommune prioriterer. Bildet vil variere noe fra år til år, men NIF mener dette er typiske tall. Kun anleggs-kategorier med minimum 20 søknader er inkludert i denne analysen.

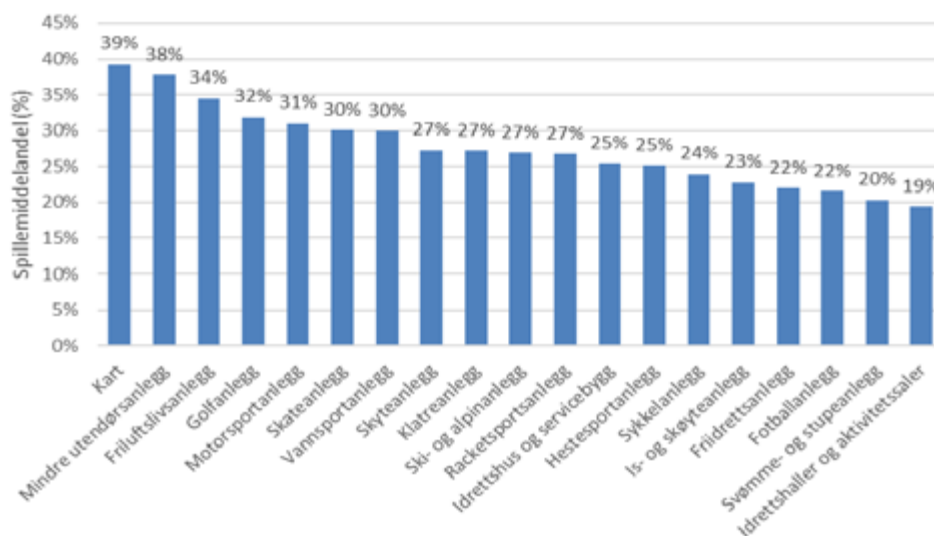
Ut fra tallene kan det se ut som fylkeskommunene prioriterer å tildele midler til anlegg med lav kostnad, mens større anlegg må vente lenger på tildeling. Friluftslivsanleggene, kart og mindre utendørsanlegg prioriteres høyest, mens fylkeskommunene synes å være mindre opptatt av de mer tradisjonelle idrettsanleggene og nedprioriterer disse.

Figur 10.

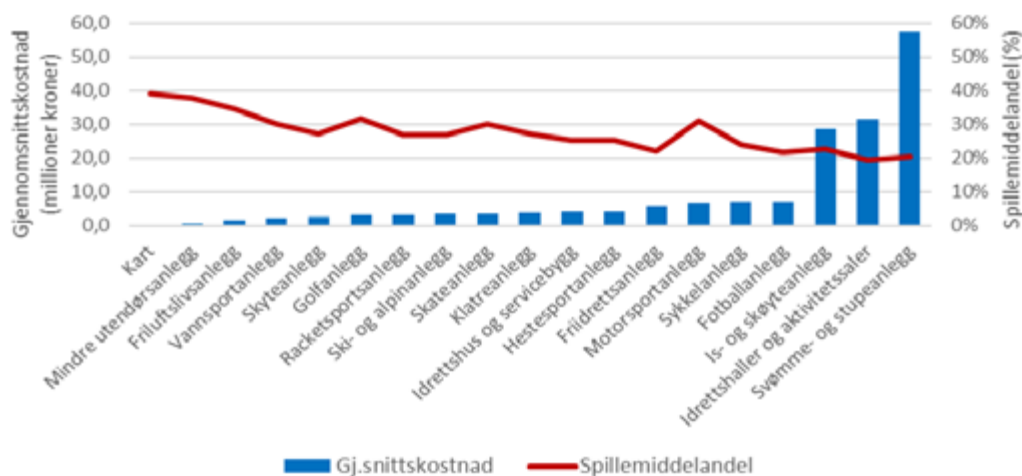
Anleggskategori	Antall	Ventetid
Fotballanlegg	156	1,9
Friidrettsanlegg	33	1,9
Friluftslivsanlegg	157	0,7
Idrettshaller og aktivitetssaler	101	2,7
Idrettshus og servicebygg	113	2,1
Kart	69	0,7
Klatreanlegg	37	2,3
Mindre utendørsanlegg	319	1,0
Racketsportsanlegg	21	1,9
Skateanlegg	26	1,6
Ski- og alpinanlegg	108	1,8
Skyteanlegg	24	2,1
Svømme- og stupeanlegg	25	3,2
Alle tildelinger	1249	2,2

⁹ De fleste søkere får tildelt hele søknadsbeløpet samtidig, men for større søknader kan tildelingen fordeles over flere år.

Figur 11.

Figur 12.

3.5 Store relative forskjeller i tilskuddssatser – spillemiddelandelen er omvendt proporsjonal med kostnaden

Tilskuddssatsene varierer for de forskjellige anleggstypene. Tilskuddene¹⁰ til kart, mindre utendørsanlegg og friluftslivsanlegg utgjør i gjennomsnitt mellom 33 og 40 prosent av anleggskostnadene, mens tilskuddene til svømmeanlegg og idrettshaller ligger i underkant av 20 prosent. Søknadene omfatter både nyanlegg og rehabiliteringer, og tilskuddssatsene er de samme i begge tilfeller. Hadde en kun sett på

nyanlegg ville spillemiddelandelen¹¹ utgjort en lavere andel av kostnadene enn det som kommer frem i figur 11. Det er også interessant å merke seg at det er de samme tre anleggstypene som fylkeskommunene prioriterer som også mottar de største relative tilskuddene.

Et annet forhold det er verdt å merke seg, er at spillemidlenes andel av anleggskostnaden er omvendt proporsjonal med anleggskostnaden (Figur 12).

¹⁰ Gjelder 2021 søknadene

¹¹ Spillemiddelandelen er andel av prosjektenes investeringer som dekkes av spillemidler

Eksempelet i figur 13 viser forskjellene mellom støtten til investeringer i nye kostnadskrevende anlegg som ishaller, svømmehaller, friidrettshaller og i mindre utendørsanlegg.

Kostnadene for de store hallprosjektene vil variere, men spillemidlene utgjør stort sett under 20 prosent av anleggskostnaden for haller av denne størrelsen. I figuren over har vi valgt å bruke 20 prosent som et eksempel. I tillegg dekker staten moms som også utgjør 20 prosent av brutto kostnad. Staten dekker med andre ord 40 prosent av kostnadene for disse anleggene, mens anleggseier betaler 60 prosent, noe som ofte vil bety en utgift på mer enn 50 millioner kroner.

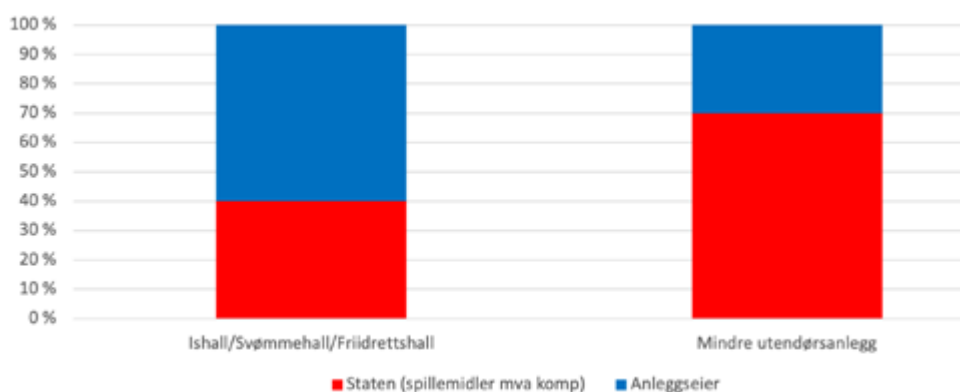
For et mindre utendørsanlegg med en kostnad på for eksempel 500 000 kroner, er bildet et annet. Her dekker spillemidlene 50 prosent av kostnaden og momsen utgjør 20 prosent noe som betyr at staten dekker 70 prosent av kostnadene for disse anleggene. I dette eksempelet bidrar anleggseier med 150 000 kroner, mens staten dekker 350 000 kroner. Dette er en svært god ordning.

Det bygges naturlig nok langt flere mindre utendørsanlegg enn for eksempel svømmehaller og isanlegg.

De siste årene er det trolig bygget i overkant av 400¹² nye mindre utendørsanlegg hvert år, mens det kun bygges 2-3 isanlegg og rundt fire svømmehaller årlig (Figur 14).

Figur 13.

Kostnadsfordeling staten/anleggseier

Figur 14.

	Nye søknader Mindre utendørsanlegg	Nye anlegg			
		Kunstisbaner	Curlinghaller	Ishaller	Svømmehaller
2017	457	2	1		4
2018	434	1	1	2	5
2019	457	1			4
2020	450	2			2
2021	465		-1	1	4
2022	330	1	1	2	1
Sum	2593	7	2	5	20

¹² Enkelte prosjekter blir ikke realisert og en mindre andel av søknadene gjelder rehabilitering av eksisterende anlegg.

Isanlegg og svømmehaller har en høy byggekostnad og økte tilskudd til slike anlegg ville trolig ført til bygging av flere isanlegg og at den nødvendige fornyelsen av gamle svømmehaller ville ha kommet lenger.

Det har vært en stor vekst i byggekostnader de siste årene, noe som kan påvirke fremtidige investeringer i idrettsanlegg. SSBs prisindeks for «bustadblokk», som ofte brukes som referanseindeks for innendørsanlegg, har hatt en stigning på 14,2 prosent siste to år¹⁵. Økningen påvirker trolig kommuners og idrettslags mulighet til å investere i anlegg. Tilsvarende øker driftskostnadene. Et eksempel på dette er høye strømkostnader.

Det ble fremmet 15 prosent færre nye spillemiddel-søknader i 2022 enn året før, mens tilhørende investeringer er redusert med 18 prosent. Planlagte investeringer utgjør snaut 6 milliarder kroner. Dette er den laveste investeringssummen siden 2015 og investeringsnivået er kraftig redusert siden toppåret 2019.

Veksten i byggekostnader har ført til at spillemiddel-andelen for 2022-søknadene er redusert til 20,9 prosent og en ytterligere reduksjon er ventet for søknadene som vil bli fremmet i årets søknadsrunde. Det er ikke umulig at spillemiddel-andelen vil falle under 20 prosent.

3.6 Tilgang til arealer

Tilgang til arealer er en stor og økende utfordring spesielt i de store byene. Dette er først og fremst en kommunal utfordring, men det er viktig at samfunnet finner gode løsninger på hvordan en skal sikre at det settes av arealer til idrett og annen fysisk aktivitet i kommuneplanens arealdel og i reguleringsplaner.

Foto: Erik Ruud

¹⁵ Juli 2020 til juli 2022

Forslag til endringer i statens virkemiddelbruk

4.1 Investeringer i anlegg er samfunnsøkonomisk lønnsomt

Vista-Analyse har på oppdrag fra NIF utarbeidet en rapport som viser at det å investere i en bred anleggsportefølje er samfunnsøkonomisk lønnsomt, og at samfunnet får tre kroner igjen for hver krone som investeres i idrettsanlegg i form av større arbeidsdeltakelse og bedre helse i befolkningen.

Å investere i idrett og idrettsanlegg er lønnsomt. Våre forslag til justeringer vil bidra til økte investeringer og økt aktivitet.

4.2 Statens virkemidler

Det finnes i dag to statlige finansieringsordninger for anlegg:

- Spillemidlene
- Momskompensasjonsordning

Begge ordningene har vært viktige for idretten og de har utvilsomt bidratt til realisering av nye anlegg. Det er ikke behov for store endringer i ordningene, men NIF har noen forslag til justeringer.

Våre forslag til justeringer dreier seg i hovedsak om spillemiddelordningen. Hovedutfordringen knyttet til momskompensasjonsordningen har vært usikkerheten knyttet til om moms vil bli kompensert fullt ut. Denne usikkerheten vil forsvinne når ordningen forhåpentligvis blir regelstyrt i nær fremtid.

Vi har tidligere nevnt at økt forutsigbarhet er viktig. Våre forslag til justeringer i spillemiddelordningen dreier seg i tillegg om:

- Finansiering av anlegg
- Fordeling av midler,
- Forenkling av ordningen og behov for økt
- Fleksibilitet i regelverket.

I tillegg til endringer i spillemiddelregelverket, mener NIF det er behov for å se på hvordan en kan sikre tilgang til nødvendige areal for idretts- og nærmiljøanlegg. Selv om dette primært er en kommunal oppgave, mener NIF det er nødvendig at en vurderer om det er behov for statlige retningslinjer.

NIF ber om at det nedsettes en arbeidsgruppe med deltakelse fra departementet, idretten og andre relevante aktører som kan vurdere dette spørsmålet og fremme eventuelle forslag til hvordan denne utfordringen best kan løses.

4.3 Suksessfaktorer

Før vi beskriver og begrunner våre forslag til justeringer vil vi nevne noen punkter vi mener det er viktig at bevares.

Vilkår om kommunal plan som sikrer gode behovsvurderinger

I de fleste kommuner er det mangel på anlegg, og idrettslagene opererer med ventelister mange steder. Det er derfor viktig at det utarbeides gode planer for hvilke anlegg det offentlige skal prioritere å bygge først og hvilke som må vente, og at dette ses i sammenheng med idrettslagenes behov og hvilke anlegg idrettslagene planlegger å bygge. Idrettsrådene er, og må være, sentrale premissleverandører ved utarbeidelsen av disse planene. NIF arbeider for å styrke idrettsrådenes posisjon og rolle i idretten og samfunnet, og har i den forbindelse vedtatt å arbeide for at idrettslagene på idrettsrådets årsmøte kan vedta at inntil fem prosent av de lokale aktivitetsmidlene (LAM-midlene) kan brukes til å styrke idrettsrådene.

Det er et vilkår i spillemiddelregelverket at kommunene har utarbeidet en plan hvor alle anlegg som skal motta spillemidler er omtalt. Planen skal utarbeides i tråd med reglene i Plan- og bygningsloven, noe som sikrer god medvirkning fra alle både gjennom mulig-

heten til å komme med innspill tidlig i prosessen og under høringen senere. Departementet har utarbeidet en veileder som beskriver denne prosessen på en god måte.

Det er etter NIFs syn svært viktig at det også i fremtiden stilles krav til at en slik plan skal foreligge og at den skal utarbeides i tråd med Plan- og bygningslovens bestemmelser.

Prioriteringer skjer lokalt

Innspillmøtene har på en god måte vist hvor forskjellige kommunene er, og at utfordringene varierer fra Oslo med sine storbyutfordringer, via en mellomstor kommune som Klepp hvor idrettslagene må bygge alle anlegg selv, til en liten kommune som Rødøy i Nordland hvor drøye 1 100 innbyggere bor spredt på en rekke øyer.

Det er lokalidretten og kommunene som vet best hvilke anlegg det er behov for i de forskjellige kommunene. Det er derfor viktig at prioriteringene fortsatt skjer lokalt og i et samarbeid mellom idrettsråd og kommune.

NIF har ingen tro på at staten, NIF sentralt eller andre sitter på nok kunnskap til at en kan gjøre en bedre eller riktigere behovsvurdering enn det som gjøres lokalt av idrettsråd og kommuner i fellesskap.

NIF tror heller ikke det er mulig å lage sjablongløsninger som sier noe om hvor mange innbyggere det skal være per anlegg. Som beskrevet tidligere er det en lang rekke andre faktorer som må tas med i en behovsvurdering enn antall innbyggere og antall anlegg og disse er det vanskelig å ha god nok oversikt over utenfor angjeldende kommune.

Tilrettelegging for idrett og fysisk aktivitet gjennom anleggsbygging er ikke en lovpålagt oppgave for kommunene. Investeringer i og drift av idrettsanlegg konkurrerer i kommunebudsjettene med viktige og lovpålagte oppgaver som skole, barnehage, brøyting av veier, helse og eldreomsorg. Alle anlegg som bygges i kommunal regi har derfor vært igjennom flere prioriteringsrunder før de vedtas bygget.

Det ligger også grundige vurderinger til grunn for de investeringsbeslutninger som tas av idrettslagene.

NIF kjenner ikke til idrettsanlegg som ikke burde vært bygget.

Selv om prioriteringene gjøres lokalt og av de som skal stå for investeringen, vil departementet fortsatt ha en meget stor påvirkningskraft i forhold til hva som bygges gjennom fastsettelse av regelverket, herunder tilskuddssatser og ekstra satsinger.

Dersom det er ønskelig fra departementets side er NIF villig til å påta seg en større rolle i dette arbeidet.

Det er også et behov for at en ser anleggsbehov i et regionalt og til dels nasjonalt perspektiv. Her har idrettskretsene og særforbundene en viktig rolle å spille. Idrettsstyret har etter innspill fra disse etablert en liste over «Strategisk viktige anlegg for særforbund og idrettskretser». Dette er anlegg som NIF mener det er spesielt viktig at bygges og vi foreslår derfor at slike anlegg inkluderes i et anleggspolitisk program og tildeles ekstra spillemidler.

I arbeidet med «Idretten skal – flere og bedre anlegg» i 2019, ble det identifisert et behov for en ekstra satsing på større trenings- og rekrutteringsanlegg hvor

- Isanlegg,
- Tilleggsarealer til flerbrukshaller og
- Idrettens aktivitetshus¹⁴

ble spesielt nevnt. Disse anleggstypene skulle inngå i et anleggspolitisk program sammen med «Strategisk viktige anlegg for særforbund og idrettskretser» og mesterskapsanlegg som faller utenfor nasjonal-anleggsordningen.

Målet er at disse anleggene skulle tildeles spillemidler tilsvarende 40 prosent av normal anleggskostnad, og finansieringen skulle komme dels fra ordinære spillemidler og dels fra det anleggspolitiske programmet.

¹⁴ Idrettens aktivitetshus er et konsept hvor en samler 4-6 aktivitetsflater for idretter som har et «begrenset arealbehov» og er spesielt etterspurt av ungdommer. Konseptet er beskrevet i *Idretten skal – flere og bedre anlegg*.

Alle søknader tildeles midler

Forutsigbarhet er viktig når større investeringsbeslutninger skal tas. Spillemiddelordningen er en statlig ordning. Det er viktig at regelverket praktiseres likt i hele landet, og at ikke fylkeskommunene setter egne tilleggskrav eller velger å ikke tildele midler til enkelte anleggstyper eller overprøver de lokale prioriteringene.

NIF har registrert at dette begynner å bli en utfordring, og mener en slik utvikling er svært uheldig og kan føre til redusert anleggsbygging noe som vil være et stort tap for samfunnet.

Enkelte kommuner og fylkeskommuner bidrar med investeringstilskudd til idrettslagseide anlegg. I en slik sammenheng er det naturlig at kommunene kan stille ekstra krav til mottakere av slike tilskudd.

4.4 Forslag til justeringer

Finansiering

Bufferfinansiering

Spillemiddelordningen er som tidligere nevnt underfinansiert og enkelte søkere venter svært lenge på utbetaling av spillemidlene.

Det foreslås at det opprettes en statlig bufferfinansiering (fond). Bufferfinansieringen skal løse utfordringen knyttet til ventetid på utbetaling av tilskuddene. Fondet betaler ut spillemidlene når en søknad er godkjent og byggingen av anlegget har startet. En slik løsning er i tråd med dagens regelverk, men grunnet det store udekkede behovet (etterslepet) for spillemidler har anleggene som regel vært bygget og tatt i bruk før spillemidlene tildeles.

Behov for et svømmeanleggsløft

Det er et mål at alle innbyggere i Norge skal være svømmedyktige. Svømmeopplæring inngår i læreplanene for grunnskolen. Svømmedyktighet og kompetanse i vann innbefatter ikke bare fysiske ferdigheter i vann, men også kunnskaper og holdninger knyttet til det å oppholde seg i, ved og på vann.

NIF mener det er behov for et svømmeanleggsløft finansiert med midler fra flere departement i tillegg til ordinære spillemidler. Det er viktig at svømmeanlegg beholdes i spillemiddelordningen da dette er med på sikre svømmeklubbene tilgang til svømmehallene.

NIF er kjent med at det finnes noen mva-utfordringer knyttet til svømmehaller. Kommunene har fått redusert retten til mva-kompensasjon på svømmeanlegg som også henvender seg til et betalende publikum. Dette har ført til at enkelte kommuner stenger eller begrenser åpningstiden for publikum for å unngå krav om tilbakebetaling av mva-kompensasjon. Dette bidrar til en motsatt utvikling av det som er samfunnets mål.

NIF ber om at myndighetene vurderer mva-regelverket på dette punktet.

Samarbeidprosjekter mellom idrettslag og kommuner

Noen ganger kan det være formålstjenlig at idrettslag og kommuner samarbeider om etablering av nye idrettsanlegg. Dersom det er kommunen som er eier av anlegget, og idrettslaget bidrar økonomisk, anser avgiftsmyndighetene dette som forhåndsbetaling av leie, og kommunen mister retten til full mva-kompensasjon. Dette er uheldig og vil ofte føre til at et slikt offentlig privat samarbeid ikke er mulig. Dette kan neppe være ønsket politikk.

NIF ber om at myndighetene vurderer om det kan gjøres endringer i avgiftsregelverket for situasjonen beskrevet over.

Fordeling av spillemidler

Det kan stilles mange prinsipielle spørsmål rundt hvordan spillemidlene best kan fordeles for å nå idrettens og samfunnets forskjellige målsettinger. Syv spørsmål diskuteres nedenfor.

- *Bør spillemidlene i større grad bidra til fjerning av ventelister i idrettslagene?*

Ingen bør utestenges fra idretten på grunn av anleggsmangel. Å fjerne ventelistene er svært viktig og må være en prioritert oppgave. Et mulig virkemiddel er å styrke pressområdeordningen. Pressområdeordningen bidrar med ekstra spillemidler til anlegg i noen utvalgte kommuner. Dette gjelder kommuner med lav anleggsdekning og stor befolkningsvekst.

Det foreslås at pressområdeordningen styrkes. Pressområdetillegget økes fra 15 til 30 prosent. Kriteriene bør endres slik at ordningen blir enda mer treffsikker. Kommuneøkonomi bør komme inn som et nytt kriterium og det er behov for å vurdere hva begrepet anleggsdekning skal inneholde.

- *Bør spillemidlene i større grad bidra til å jevne ut anleggskostnader mellom kommunene?*

NIF mener det er en utfordring at tilgangen til anlegg varierer med kommuneøkonomi. Ideelt sett burde alle kommuner se verdien av å bygge idrettsanlegg og ha råd til dette. God kommuneøkonomi og en sterk kommunesektor er viktig for idretten.

En kunne tenkt seg en spillemiddelordning hvor kommuner med dårlig økonomi (lave frie inntekter) hadde en høyere tilskuddssats enn kommuner med bedre økonomi. Spillemidlene er imidlertid en svært begrenset størrelse sammenlignet med kommunenes frie inntekter, og kan aldri utligne forskjellene i kommuneøkonomi. En slik endring foreslås derfor ikke, men en styrking av pressområdeordningen på riktig måte vil trolig kunne bidra til å bedre anleggsdekningen noe i kommuner med få anlegg.

- *Bør spillemidlene i større grad bidra til at det bygges mer miljøvennlige anlegg?*

Idretten er opptatt av alle tre bærekraftdimensjonene, og vi ønsker å redusere vårt klima- og miljøavtrykk. En kunne tenke seg at spillemiddelordningen i større grad enn i dag skulle premiere bygging av mer miljøvennlige anlegg, men vi foreslår at det brukes andre virkemidler enn spillemidler til dette.

Staten har allerede opprettet et virkemiddelapparat for klima- og miljøtiltak i form av støtteordninger som finansieres via Enova.

NIF foreslår at det opprettes et program for «grønne idrettsanlegg» i regi av for eksempel Enova.

- *Bør spillemidlene i større grad bidra til lavere kostnader i idrettslagene? Bør anleggstyper hvor idrettslagene stort sett har stått for anleggsbyggingen, prioriteres høyere innenfor spillemiddelordningen?*

Som tidligere nevnt er det stor forskjell idrettene imellom når det gjelder hvilke idretter som bygger egne anlegg og hvilke idretter kommunene legger til rette for. NIF mener det er behov for en større gjennomgang av tilskuddssatsene generelt og at dette er et element som bør inngå i en slik vurdering. En økning av tilskuddssatsene for slike anlegg vil både hjelpe på idrettslagenes økonomi og gjøre det mer attraktivt for kommunene å investere i slike anlegg.

NIF foreslår at det gjennomføres en større gjennomgang av alle tilskuddssatser med mål om at alle anleggstyper skal få en tilskuddssats som minst tilsvarer 25 prosent av normal anleggskostnad. Når en vurderer hvilke tilskuddssatser som skal ligge høyere enn dette bør det å redusere idrettslagenes kostnader være ett av elementene som vurderes.

- *Bør spillemidlene i større grad bidra til økt mangfold i idretten herunder en økt kvinneandel? Bør anleggstyper som kan føre til dette prioriteres høyere?*

Det er et mål at idretten skal speile samfunnet. En vet at kvinneandelen er lavere i idretten enn i samfunnet og at en i mindre grad når fram til enkelte andre grupper i befolkning. På samme måte som i spørsmålet over om reduksjon i idrettslagets kostnader bør også anleggenes betydning for å bedre mangfoldet vurderes når en fastsetter nye tilskuddssatser.

- *Bør spillemidlene i større grad bidra til en realisering av kostnadskrevende anlegg som krever større investeringer med tilhørende store driftskostnader?*

NIF har lenge hatt et mål om at spillemidlene skal utgjøre minimum 25 prosent av en normal anleggskostnad for alle anleggstyper. Spillemiddelandelen til de forskjellige anleggstypene er i dag omvendt proporsjonal med anleggskostnaden. NIF mener dette er uheldig, og at det er en medvirkende årsak til at det bygges få kostnadskrevende anlegg sammenlignet med antall mindre anlegg. Dette er

noe av bakgrunnen for målet om at spillemidlene bør utgjøre minimum 25 prosent av anleggskostnaden.

- *Bør spillemidlene i større grad gå til idrettsanlegg som er prioritert av særforbund og idrettskretser?*

Anleggsprioritering skjer og skal skje lokalt. Samtidig er det viktig at det også gjøres regionale og nasjonale vurderinger av anleggsbehov og at anlegg av regional eller nasjonal betydning for idretten blir realisert. Idrettskretsene og særforbundene er sannsynligvis de som har den beste oversikten over anleggssituasjonen i egen region eller idrett, og er best skikket til å gjøre disse vurderingene.

NIF mener det er viktig at anlegg av regional eller nasjonal betydning for idretten bygges og har nå etablert en liste over strategisk viktige anlegg for særforbund og idrettskretser og lenge foreslått at det opprettes en satsing som bidrar til realisering av disse anleggene.

NIF foreslår i tillegg følgende justering i spillemiddelregelverket:

- NIF ber om at også samarbeid mellom en fylkeskommune og en kommune og mellom to fylkeskommuner kan falle inn under ordningen med ekstra tilskudd til kommunalt samarbeid.

4.5 Forenkling av ordningen

Spillemiddelprosessen er forsøkt illustrert i figur 15. NIF mener at prosessen kan gjøres vesentlig enklere.

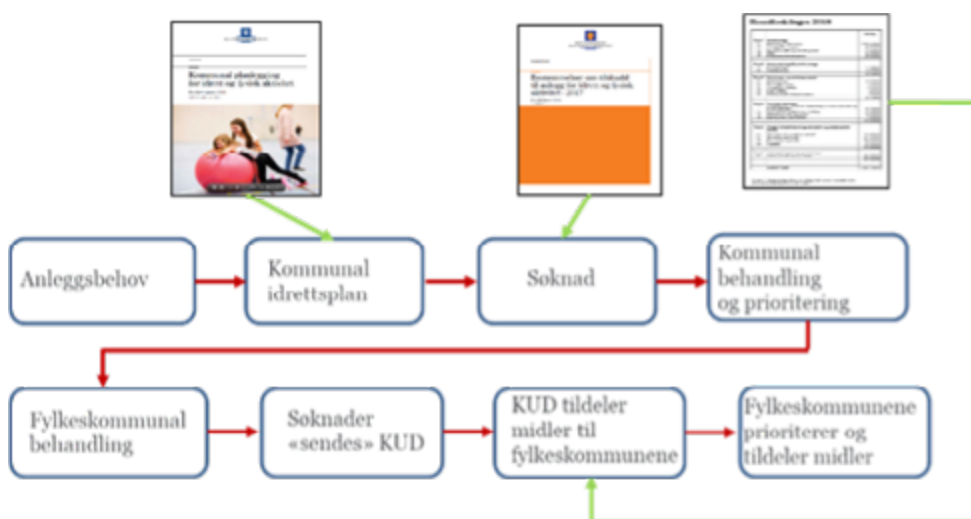
NIF mener som tidligere nevnt at den kommunale idrettsplanen er et svært viktig element i spillemiddelordningen. Det er i utarbeidelsen av denne planen at viktige anleggsprioriteringer foretas, og det bør ikke gjøres endringer i kravene som stilles til denne. Planen skal inneholde overordnede mål og tilhørende handlingsprogram. Planen skal utarbeides i tråd med reglene i Plan og bygningsloven, noe som sikrer en åpen prosess og god mulighet for medvirkning fra alle interesserte parter.

NIF stiller imidlertid spørsmål ved om det er behov for en kommunal og en fylkeskommunal prioritering av søknadene.

Alle søknader gjelder prioriterte anlegg. Det er mange forslag til anlegg som blir nedprioritert og som aldri blir realisert. Behovsvurderinger er foretatt både av idrettslag, idrettsråd og i kommunen. Kommunene må også vurdere slike investeringer opp imot lovpålagte oppgaver. Det er derfor liten grunn til å tro at det bygges anlegg som ikke burde vært bygd.

Idrettslagene bygger heller ikke anlegg de ikke har behov for, og uten at en slik investeringsbeslutning er nøye vurdert opp mot annen bruk av tilgjengelige midler i lagene.

Figur 15.

Det brukes mye tid og ressurser på å gjøre disse prioriteringene i kommunene og fylkeskommunene uten at de totale beløpene som fordeles påvirkes. En fjerning av prioriteringene vil også medføre at tilskuddene kan utbetales raskere, og at forutsigbarheten rundt tildelingstidspunkt øker. NIF mener det er viktigere at fylkeskommunene bruker ressursene på å lage gode planer enn på å vurdere innkomne søknader opp mot hverandre.

NIF mener at spillemiddelordningen bør være mest mulig nøytral i forhold til hvem som søker, men på dette punktet foreslår NIF at frivillighetens søknader prioriteres før de offentlige. Når dette er sagt så vil behovet for prioritering mellom søknader falle bort dersom staten etablerer en bufferløsning for utbetaling av spillemidlene.

Mange opplever det som komplisert å søke om spillemidler. Det er viktig at prosessen ikke gjøres mer komplisert og at ikke kommuner/fylkeskommuner kan stille krav til søkere ut over det statlige regelverket. Dersom disse imidlertid gir egne tilskudd til anleggene er det naturlig at de også kan stille egne krav til søker.

NIF foreslår at en tar bort den fylkeskommunale prioriteringen av spillemiddelsøknadene, og at søknadene tildeles midler basert på hvilket år de er godkjent første gang. Frivillighetens søknader tildeles midler før søknader fra det offentlige.

Foto: Erik Ruud

4.6 Flexibilitet innenfor ordningen

NIF vil berømme Kulturdepartementet for at spillemiddelregelverket gjennomgås årlig og at det jevnlig gjøres tilpasninger.

NIF mener likevel at det er behov for å øke fleksibiliteten i systemet. Særforbundene har ulike utfordringer knyttet til anlegg og spillemiddelregelverket er ikke like godt tilpasset alle.

Nedenfor beskrives noen konkrete problemstillinger.

Tilgang til offentlige anlegg

Mange idrettslag driver sin virksomhet i kommunale gymsaler og idrettshaller. Disse møter ofte stengte anlegg både i skolens ferier og ofte også i juni og desember, mens skolene fremdeles er åpne.

Svømmeklubbene sliter med å få nok treningstid i svømmehallene, og noen betaler svært høy leie spesielt i forbindelse med stevner.

Idrett i kommersielle/private sentre

Enkelte idretter drives stort sett i kommersielle/private senter. Squash, bowling og rytteridrettene er eksempler på slike idretter. Disse idrettene har ofte spesielle utfordringer knyttet til tilgang til trening, og kostnadsnivået kan fort bli høyt i slike idretter.

Ikke-permanente anlegg

Noen idretter som for eksempel enkelte skiidretter benytter i større og større grad «store» anleggselementer delvis bygget i snø. Disse kan være kostbare å etablere, men velges da det er billigere å bygge disse i snø enn å tilpasse terrenget. Disse anleggselementene ligger ofte i kommersielle bakker og har levetid gjennom en hel sesong og bygges gjerne opp igjen i påfølgende sesonger.

Rytteridrettene har også utfordringer knyttet til å få tilskudd til å bygge uteanlegg på privat grunn, grunnet krav om lang avtaletid for bruk av grunnen. Enkelte anleggstyper som ridebaner (ridebunner) kan flyttes og gjenbrukes dersom det skulle være behov for å flytte et anlegg.

Anlegg på vei

Flere idretter drives på offentlig vei, men idrettslagene må ofte bygge en nødvendig «arena» med forskjellige utstyrselementer i forbindelse med konkurranser og til dels treninger. Noen slike elementer faller inn under utstyrsordningen, men ikke alle og det kan diskuteres hvorvidt slike arenaer burde fått tilskudd over den ordinære spillemiddelordningen.

Nye og skiftende krav til anlegg – kunstgress med granulat

Det kan komme et forbud mot gummigranulat i nær fremtid. Hvordan overgangsordningene blir, er usikkert. Mange idrettslag har investert i egne anlegg og kan komme til å få store kostnader på grunn av dette.

Opprettelse av arbeidsgruppe

NIF ber om at det nedsettes en eller flere arbeidsgrupper med deltakelse fra departementet og aktuelle særforbund hvor en vurderer tilpasninger i regelverket for å få det mer i tråd med idrettens behov.

“

Svømmeklubbene sliter med å få nok treningstid i svømmehallene, og noen betaler svært høy leie spesielt i forbindelse med stevner.

Foto: Erik Ruud

Ambisiøs
Inkluderende
Leken
Ærlig

NORGES IDRETTSFORBUND OG OLYMPISKE OG PARALYMPISKE KOMITÉ

Postadresse
Postboks 5000
0840 Oslo

Besøksadresse
Sognsveien 73
0855 Oslo

tlf +47 21 02 90 00
e-post nif-post@idrettsforbundet.no
www.idrettsforbundet.no
org.nr. 947 975 072 mva